

Delavska enotnost

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE

LETNIK X., STEV. 39 (338)

Ljubljana, 21. septembra 1951

IZVOD 6 din

Nova davčna zavezanost gospodarskih podjetij in državljanov

Novi finančni sistem, ki bo stopil v celoti v veljavo 1. januarja prihodnjega leta, prinaša bistvene spremembe tudi v pogledu davčne zavezanosti.

Do sedaj veljavni zakon o davkih, ki velja od leta 1946, je določeval pet vrst davkov: davek na promet proizvodov, dohodnino, davek na dediščino in darila, trošarino in posebni krajevni prispevek. Večina teh davkov se je odvajala v zvezni državni proračun, ki je bil v stvari enotni zbirni sklad za vso državo, od koder so se sredstva zopet odvajala v obliki izdatkov. Ti izdatki so bili predvideni po temeljnem državnem gospodarskem planu in namenjeni za kritje stroškov državne uprave, obrambne moči države, za družbene namene in tudi za razvoj gospodarstva po petletnem gospodarskem načrtu. Iz teh sredstev so se financirale v glavnem vse investicije, ki so imele namen uresničiti načrt industrializacije in elektrifikacije države. Najmočnejši davčni vir je bil davek na promet proizvodov, ki se je v točno določenem odstotku odmerjal na prodajno ceno proizvodov in je bil v ceno, ki jo je plačal potrošnik za kupljeno blago že vrčunan. Dohodnina pa se je odmerjala na dejanski celoletni dohodek različnih vrst zadržnih organizacij in podjetij in tudi državljanov. Ostale vrste davka so šle v proračune ljudskih odborov za financiranje njihovih potreb, čeprav so imele pravico tudi do dela iz dohodnina.

Novi davčni sistem predvideva ukinitve dveh vrst dosedaj obstoječih davkov: davka na promet proizvodov in trošarine ter važne spremembe glede bodočega davka na dohodek.

Namesto davka na promet proizvodov se uveljavlja nov davčni vir in to: družbeni prispevek kot posebna oblika bodočih dajatev socialističnih gospodarskih podjetij za pokritje izdatkov raznih proračunov od zveznega, republiškega pa do proračunov ljudskih odborov. Zakaj vsi ti proračuni se bodo dotrli po odrejenem ključu tudi iz tega vira. Družbeni prispevek bodo kasneje odvajala v proračune tudi zadržna in družbena podjetja. Le začasno, dokler ne izidejo novi posebni predpisi, bodo kmečke zadruge plačevale še davek na dohodek od zemljišča, zgradb in svoje dejavnosti.

Temeljna osnova, po kateri bodo socialistična gospodarska podjetja plačevala družbeni prispevek, bo njihov stvarno izrabljeni sklad plač. Od tega izrabljenega sklada plač bodo odvajala v proračun odrejeni odstotek, ki ga bo določila zvezna vlada.

Družbeni prispevek se bo pri podjetjih obračunaval in vplačeval na podlagi mesečnega obračuna izplačanih stalnih (temeljnih in dopolnilnih) plač delavcev in uslužbencev.

PRIJETEN DAN LJUBLJANSKIH TESARJEV

Poleg bežigradske gimnazije sta dve po zunanjem videzu gosposki novi stavbi. Toda tu so še stare barake, ki so kar neprijetna soseščina novemu stanovanjskemu domu in restavraciji delavcev republiškega podjetja »Tesarje«. Ko so delavci pred dnevi še opravljali zadnja dela v poslopiju, so majali z glavo kot neumni Tomaž in govorili med seboj, da bodo ta stanovanja menda le za uslužbence in ne za njih. Toda motili so se. Ze v četrtek se jih je nekaj vselilo. Neverjetnost je zamenjala resničnost. Pogledimo si sedaj, kako je znotraj opremljen dom delavcev »Tesarjev«.

Hiša je enonadstropna. V pritličju so hodniki obloženi s terakotnimi ploščami, v I. nadstropju in v vseh sobah pa je položen parket. Svetle sobe, v katerih so po 3 zeleno barvane postelje, so okusno opremljene. Vsak delavec ima svojo omaro za obleko in nočno omarico. Oddelek, kjer stanujejo moški, ima dnevno sobo, ženske pa, ki imajo v vsaki sobi le po 2 postelji, zaradi tega nimajo dnevnih sob. V pritličju in prvem nadstropju so lepo urejene umivalnice, v kletnih prostorih pa imajo čevljarstvo delavnico, kopalnico s prhami, pralnico, likalnico in sušilnico za perilo.

Za stanovanjskim domom prav nič ne zaostaja po okusni opremitvi in praktični razporeditvi prostorov drugo poslopije, ki ga prav lahko imenujemo moderno restavracijo tesarskih delavcev. V kuhinjo so vzdali nov štedilnik, poleg nje imajo umivalnico za kuhinjsko osebje, shrambo za živila in tudi kopalnico s prho. V jedilnici dokazujejo lesene stropne obloge, kako okusno znajo opremiti tesarji z lesom svoj dnevni prostor. Takrat, ko bodo imeli pri »Tesarjev« prireditve, pa bodo v kratkem času lahko spremenili jedilnico v prireditveno dvorano, ki ima v ozadju oder z zelenim baržunastim zastorom. Pod restavracijo so skladišča za hrano in kleti. Stanovanjska stavba in 3 dnevne sobe, dve družinski stanovanji, 19 sob za stalne delavce in 2 sobi za delavce, ki pridejo po opravkih v Ljubljano, drugače pa delajo v gozdu, kjer

Zaradi lažjega razumevanja navajamo primer:

Neka tekstilna tovarna bo planirala za januar sklad stalnih plač v višini din 7.500.000.— Od te planirane vsote je dejansko izplačala svojim delavcem in uslužbencem 7.300.000 din, kar je razvidno iz izplačilnih mesečnih list. Če bi bil za tekstilno industrijo določen odstotek družbenega prispevka recimo na 25%, bi podjetje vplačalo na ime tega prispevka 1.825.000 din.

Kontrolno nad pravnimi obračunom družbenega prispevka bodo imeli finančni organi okrajnega ozir. mestnega ljudskega odbora, kjer se dotično podjetje nahaja.

Družbeni prispevek bodo morala gospodarska podjetja planirati v svojem samostojnem gospodarskem planu tako, kakor vse svoje proizvodne stroške in sklad plač. Ta prispevek bo torej samostojna postavka ozir. element kalkulacije polne lastne cene. Zato je tudi razumljivo, da podjetje ne bo smelo uporabljati zneskov, ki bodo v to svrhu planirani, v nobene druge namene.

Družbeni prispevek bodo pobirali okrajni ozir. ljudski odbori po svojih davčnih organih. Ti organi pa bodo na podlagi posebnega naloga svojega finančnega organa upravičeni, da od podjetja, ki ne bi redoma vplačevalo dolgotrajnega zneska, dolg tudi prisilno izterjajo. — Država sebi zagotavlja prvenstveno pravo izterjave družbenega prispevka, eventualnih obresti ali denarnih kazni zaradi davčnih prekrškov pred vsemi drugimi obveznostmi, ki jih bo imelo podjetje proti drugim pravnim ali privatnim osebam. Ta ukrep bo nedvomno najmočnejše jamstvo, da bodo zagotovljeni redni dohodki in blagajno raznih proračunov, ki bodo omogočali uresnitve vseh družbenih planov.

Na ta način odmerjeni družbeni prispevek pa bo tudi edina davčna obveznost gospodarskega podjetja proti budžetu. Noben organ državne uprave namreč ne bo mogel mimo tega družbenega prispevka nalagati gospodarskim podjetjem kakršnih koli drugih davčnih

obveznosti. Sicer bi kršili gospodarsko samostojnost podjetja in zmanjševali čisti dohodek, o katerem bodo odločali samostojno delovni kolektivi podjetij po svojih delavskih svetih in upravnih odborih.

Od ostalih vrst davkov bi omenili samo bistvene spremembe pri davku na dohodek. Ta davek se plačuje na dohodek od zemljišč, od zgradb, od dohodka iz privatne dejavnosti (samostojni poklici) in tudi od dohodka delavcev in uslužbencev iz sklada spremenljivih plač. Višina tega davka se bo odmerjala za vsako vrsto dohodka posebej, ne pa, kakor je bilo do sedaj po davčnem sistemu od celotnih skupnih dohodkov. Dohodek od zemljišč, ki zadeva posebno privatne kmečke proizvajalce, se bo določal po velikosti zemljišča, njegovi boniteti in vrsti kulture, ugotovi pa se na podlagi katastra, po tako imenovanem čistem katastrskem donosu.

Z novim gospodarskim zakonom o davkih je postavljeno temeljno načelo, da delavci in uslužbenci ne plačujejo davka na dohodek od svoje stalne plače. To se pravi, da niti temeljne niti dopolnilne plače ne bodo obdavčene in se bodo torej izplačevale v čistih zneskih. Samo en del spremenljivih plač, ki ga bo šele določila zvezna vlada, pa bo vendarle podlegel temu obdavčenju. To je zaradi tega, ker se bo ta gibljivi del plače izplačeval neodvisno od stalne plače z ozirom na čisti dobiček podjetja. Spremenljivi del plače bo torej nekak izredni dohodek za vsakega delavca in uslužbenca, njegova socialistična udeležba na čistem dohodku podjetja.

Vse oblike davka tako družbeni prispevek, davek na dohodek, ki ga lahko razpiše in naloži krajevni ljudski odbor zaradi zgraditve določenega komunalnega, zdravstvenega, socialnega, ali prosvetno-kulturnega objekta, pa imajo svoj neposredni izvor v družbenih planih, o katerih smo že razpravljali in v bodočem našem novem proračunskem sistemu. O tem pa začnemo novo poglavje razpravljanja. B.

V Kranju in Trzinu delavci živahno razpravljajo o novih zakonih

V Kranju in Trzinu so se delavci že prejšnji teden v velikem številu zbirali na sestankih in razpravljali o novih gospodarskih zakonih. Ljudje že dolgo niso s tolikim zanimanjem hodili na sestanke, kakor prav te dni. Čeprav je večina že zdavnaj dobro pretresla osnutke zakona o novem finančnem sistemu,

želijo na sestankih pojasniti za stvari, ki jim niso popolnoma jasne. Delavci in nameščenci ne razpravljajo samo na sestankih, temveč tudi posamezno v skupinah, da se tako dobro pripravijo na popolnoma drugačen način gospodarstva, ko bodo v podjetjih sami imeli glavno besedo in tudi osebo korist. Samo v Kranju je bilo prejšnji teden 11 večjih sestankov, kjer so razpravljali o finančnem sistemu. Razen tega pa so sindikalne organizacije organizirale razpravljanje tudi po posameznih obratih in oddelkih, da bi se prav vsak delavec seznanil z bodočim načinom gospodarstva.

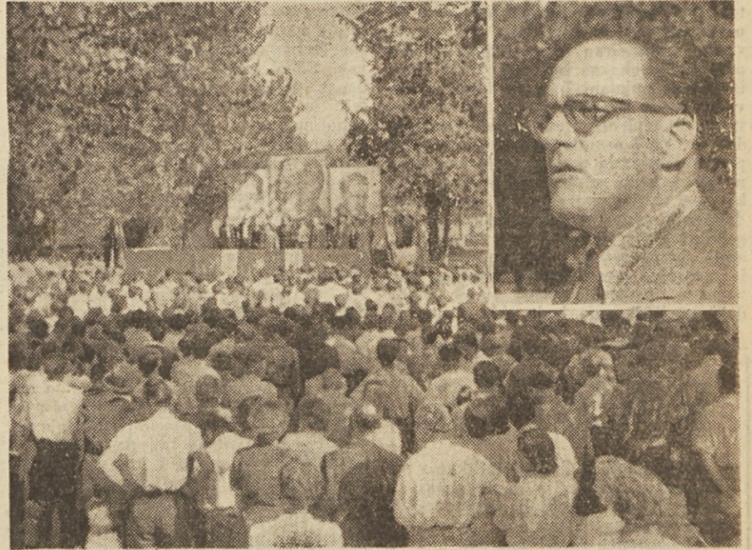
V bombažni tkalnici in predilnici v Trzinu se je sindikalna organizacija za diskusijo o finančnem sistemu dobro pripravila. Napravila je vrstni red sestankov za vse oddelke ozir. posade. Ze prejšnji teden so imeli 8 sestankov, naslednjih 8 pa so imeli ta teden. Trziški tekstilci so v skrbeh, ali bodo odslej še lahko prodajali vse platno, mislijo namreč, da bodo ljudje vnaprej kupovali le boljše platno in svilo. Vendar je njihova skrb odveč, saj je kvaliteta trziškega platna za posteljno perilo znana daleč naokrog. Skoraj odveč so tudi njihovi dvomi, če bo trg dovolj založen s prehranbenimi predmeti, ko bodo dobili namesto bonov in kart denar. Pred letom ali pred dvema letoma je bila ta njihova skrb upravičena, saj so kmetje prinašali na trg večinoma le zelenjavo in še te prav malo, sedaj pa je trg že dobro založen.

Zaradi pomanjkanja delovne sile je »Tesarje« gradil restavracijo v svoji reži, medtem ko je stanovanjsko stavbo gradila »Splošna stavbnica«. Pri gradnji restavracijskega prostora so opravili delavci in uslužbenci »Tesarjev« okrog 6000 prostovoljnih delovnih ur. Največ zaslug za lep stanovanjski dom in restavracijo ter za okusno notranjo opremo ima direktor tov. Kamnikar, ki je za vse sam napravil načrte.

V soboto popoldne, ko so delavci podjetja »Tesarje« slavili zaključek gradnje in se vselili v nova stanovanja, so obenem prejeli tudi poveljno listino Glavnega odbora Zveze sindikatov Slovenije za proizvodne uspehe v prvem polletju.

Dom tesarjev v Ljubljani

Proslava obletnice priključitve Primorske v Novi Gorici, na kateri je govoril tudi Jože Vilfan, pomočnik zunanjega ministra FLR Jugoslavije

Primorci so proslavili četrto obletnico priključitve k Jugoslaviji

Primorcem so še živo v spominu časi pod fašizmom, ki je obsodil na smrt vse, kar je bilo slovenskega. Zato vsako leto slovesno praznujejo obletnico priključitve k svoji domovini — socialistični Jugoslaviji, obletnico dneva, ko je suverenost Italije nad večino primorske zemlje dokončno propadla. Letos — dne 16. sept. — je bila najlepša proslava obletnice priključitve v Novi Gorici.

Ze v soboto 15. t. m. je bilo na Primorskem mnogo manjših proslav. Zvečer so zagoreli po hribih kresovi. Od vseh strani pa so prodirale partizanske patrolje, ki so se združile v nedeljo na proslavi v Novi Gorici. Tako so simbolično prikazale, kako se znajo Primorci združiti, kadar gre za resne stvari: pripravljeno so do zadnjega diha braniti vsako ped zemlje, če bi se je še kdaj polakomnil tujec. Hkrati s patroljami so prišli na proslavo tudi člani nekdanje VOS (varnostne obveščevalne službe) na Pri-

orskem, oziroma pozneje VDV (vojske državne varnosti) in II. brigade KNOJ (korpusa narodne obrambe). Tako so proslavili v Novi Gorici tudi 7. obletnico ustanovitve VOS na Primorskem.

Kdor je hodil v prvih letih po osvoboditvi po Primorskem, se gotovo spominja porušenih vasi, kjer je tu in tam stal na ostankih zidovja napis, da je to delo okupatorja. Drago je primorsko ljudstvo plačalo svojo svobodo — nešteto domov porušil okupator, nešteto najboljših sinov primorskega ljudstva je žrtvovalo življenje v narodnoosvobodilni borbi in v internacijah. Toda žrtve niso bile zaman. Porušenih vasi ne vidiš več — ljudska oblast je pomagala Primorcem, da so si obnovili domove, zgradili so nove šole, pa tudi tovarne, med katerimi je največja tovarna pohištva »Edvard Kardelj« v Novi Gorici. Zato odgovarjajo iredentistični gonji v Italiji z besedami: Nikdar več pod Italijo! Kdor bi se polakomnil naše zemlje, bo našel tu svoj grob!

Vse to so Primorci še posebno jasno povedali na nedeljskih proslavah. Največ se jih je zbralo na proslavi v Novi Gorici, ki sta ji prisostvovala tudi ministri Zvezne vlade tov. Leskošek Franc in tov. Jože Vilfan, pomočnik ministra za zunanje zadeve FLR, in poslanec zvezne ljudske skupščine za goriški okraj.

Komandant partizanskih patrolj tovariš Delfin Zmago je podal tov. Vilfanu raport. Le-ta je imel potem tudi govor.

ŠTEVILNA PODJETJA ZE PRIPRAVLJAJO PRAVILNIK O PLAČAH

Upravni odbori trziških in kranjskih tovarn so že prejšnji teden na svojih sejah razpravljali predvsem o sestavljanju pravilnika o plačah. V »Iskrji« so na seji upravnega odbora sestavili glavno komisijo, v obratih pa imajo 7 podkomisij, ki so že začele z zbiranjem podatkov za nov pravilnik plač. Določili so tudi rok, do kdaj morajo podkomisije in komisija opraviti svoje delo.

Tudi v tovarni »Sava« so sestavili 11-člansko komisijo. Sestavili so vrstni red, po katerem bodo pregledovali delovna mesta v oddelkih. Pravilnik o plačah sestavljajo tudi že v podjetju »Runo« in v tkalnici in predilnici v Trzinu, prav tako pa tudi v »Pletenici«, »Inteksu« in drugod. V Kranju je izjema le upravni odbor tovarne usnja »Standard«, ki prejšnji teden še ni razpravjal o novem pravilniku o plačah, ker so čakali, da pride direktor tovarne z dopusta, čeprav bi po objavi v časopisju moral to že storiti.

Prostovoljno delo v počastitev volitev v delavske svete

V minulem tednu je tudi pri Sekcijah za vzdrževanje proge Maribor delovni kolektiv izvedel volitve v delavske svete. Ves kolektiv se je zbral v nedeljo 9. t. m. na prozi Pragersko-Maribor in Vuzenica—Dravograd na prostovoljno delo.

Na prvem delovnem mestu na progi Rače—Hoča se je zbralo 285 udeležencev. Izvršili so 920 m regulacije, premaknili 1165 komadov pragov, in izmenjali 7 pragov. Pri tem prostovoljnem delu je bilo oplet 120 m dvostrane proze.

Na drugem delovnem mestu Vuzenica—Dravograd je delo skupaj 55 udeležencev. Izvršili so izmenjavo tračnic na remontu. Pri tem so izmenjali 240 m tračnic s predhodno razdelitvijo drobnega trinega materiala.

Delavci in uslužbenci so prišli na delovna mesta z zastavami in okrašenimi železniškimi vozovi. Da tako spontano manifestirajo svoj veliki zgodovinski dan. Vsak nadzorniški srez so spremljali harmonikarji. Ne smemo pozabiti, da so v tem kolektivu bili tudi čuvarki pruge, ki so prišli na delovna mesta na svojih nočnih službah. Prav posebno pohvalo zaslužijo delavci in uslužbenci nadzorniškega sreza Murska Sobota, ki so zaradi neugodnih vlakovnih zvez morali odpotovati od svojih domov že v soboto zvečer.

Usnarji v tovarni »RUNO« v Trzinu so predlagali vodstvu tovarne, naj odslej sama prevzema surovine, da bodo lahko izdelovali še boljše izdelke. Dostikrat se je namreč zgodilo, da so dobili slabe surove kože in iz teh seveda usnje ni bilo najbolje.

Razen množičnih sestankov, ki so bili v »Iskrji«, »Tiskanini«, »Inteksu« in »Savi« v Kranju, so sindikalne organizacije teh tovarn organizirale še razpravljanje po oddelkih in obratih. Delavci in nameščenci se seveda skoro povsod zanimajo, kakšne bodo plače, ali se bo zvišala njihova življenjska raven itd. Vendar niso ostali samo pri tem, marveč so se dotikali tudi važnih gospodarskih vprašanj, kot je planiranje, gospodarjenje z devizami, prodaja proizvodov itd. Vedeti so hoteli, kako naj pride podjetje do deviz za surovine, ki jih potrebujejo za nadaljnjo proizvodnjo, če prodaja svoje izdelke samo na domačem tržišču. Nekdo jim je pojasnil, da bo njihovo podjetje prav gotovo v trgovskih stikih s podjetjem, ki trguje tudi s tujino in ima devize. To podjetje bo del račun plačalo v devizah, ozir. bo devize prepisalo v dobro prodajalca. Vpraševali so tudi, ali ne bodo delavci zapuščali podjetja, ki so zastarela in bodo imela manj dobička ter se preseljevali v bolj moderna podjetja. Tudi na to vprašanje so dobili odgovor, da bo podjetje, ki bo ustvarjalo več dobička, tudi vlagalo več v nadaljnjo graditev iz svojih lastnih sredstev, razen tega pa bo moralo tudi prispevati večji znesek višjemu gospodarskemu združenju.

V »Inteksu« je prav razpravljanje o finančnem sistemu privedlo do tega, da so začeli iskati korenine številnih napak, zaradi katerih v »Inteksu« letos slabše gospodarijo, kakor prejšnja leta.

V Kranju je zaposlenih v proizvodnji skoraj tri četrtine žena. Te je zelo zanimalo, kako bo z otroškimi dokladami. Kmalu ko so bili objavljeni osnutki novih gospodarskih zakonov, so se v Kranju širile govorice, da bodo otroške doklade odmerjali po višini plače in sorazmerno po številu otrok. Na sestankih so žene dobile pojasnilo, da bo doklade dobil le tisti, ki je že najmanj leto dni nepretrgoma zaposlen. To seveda ne gre v račun tistim, ki so si že nekajkrat v etu dni poiskali drugo službo.

Delavci v Kranju in Trzinu so se pogovorili še o raznih drugih vprašanjih. Povsod pa, kjer so doslej razpravljali, so zadovoljni, da bodo podjetja imela v bodoče več samostojnosti.

Pri lanskoletni prevedbi delavcev v strokovne nazive je bilo predloženih za podelitve naziva višjega specialista 2074 delavcev, za podelitve naziva mojstra 128 delavcev. Do konca avgusta t. l. je po nepopolnih podatkih opravilo izpite za višje nazive vsega skupaj 2543 delavcev in sicer za višje specialiste 1553, mojstre 912 in večkratne mojstre 78 delavcev. Izpita ni napravilo 29 kandidatov, 53 kandidatov pa je odstopilo od opravljanja izpita. Ti podatki nam jasno povedo, da je še veliko število delavcev, ki so bili predlagani za višje nazive, vendar so se niso pripravili k izpitu, ki je predpisan z navodilom ministra za delo FLRJ, v Uradnem listu FLRJ številki 9/51.

Po načelih, ki jih postavlja osnutek temeljne uredbe o plačah delavcev in uslužbencev v gospodarstvu (št. 10), je visoko kvalificiran delavec tisti, ki ima potrebno strokovno šolsko izobrazbo, delovni staž najmanj 7 in pol let, prebitih v svojstvu kvalificiranega delavca in strokovni izpit za visoko kvalificiranega delavca. Čl. 3 osnutka temeljne uredbe o plačah določa, da prejema delavec osnovno plačo, ki je odvisna od stopnje strokovnosti, nujno potrebne za opravljanje določenih poslov v gospodarstvu in dopolnilno plačo, ki je odvisna od strokovnosti, sposobnosti in odgovornosti, katere je zvešana s tem delovnim mestom. Obe navedeni postavki tvorita stalno plačo delavca. Nedvomno bodo tisti strokovni

delavci, ki nečejo opraviti ustreznega izpita za priznanje višjih kvalifikacij pri svojih prejemkih običajno prikrajšani. Prizadeti pa bodo zgotj po svoji lastni krivdi, ker nečejo opraviti predpisane izpita, ki jim daje pravico do prevedbe na višji naziv in jih s tem avtomatično uvršča v kategorijo visokokvalificiranih delavcev v smislu čl. 41 omenjenega osnutka uredbe.

S posebno odločbo predsednika Sveta za ljudsko zdravje in socialno politiko

Sindikalna organizacija v industriji kovinskih izdelkov Maribor je samo na papirju

Osnutki zakonov novega finančnega sistema so v diskusiji. Kmalu se bo začelo v naših podjetjih razvijati gospodarsko življenje popolnoma na novih osnovah. Eden izmed osnovnih pogojev za uspeh in rentabilnost posameznih podjetij je nedvomno čim tesnejše sodelovanje med upravnimi odbori in delavskimi sveti na eni ter partijskimi in sindikalnimi organizacijami na drugi strani. V splošnem lahko trdimo, da je to sodelovanje v večini naših podjetij na zadovoljivi višini. Seveda pa to ne velja za vsa podjetja. V mnogih kolektivih je vpliv sindikalne organizacije pri gospodarstvu podjetja tako majhen in neznačen, da obstaja sindikalna organizacija dejansko le na papirju.

Eden izmed značilnih primerov slabega političnega dela sindikalne organizacije je industrija kovinskih izdelkov v Mariboru. V tem podjetju sindikalne organizacije sploh ni opaziti. Pred meseci so na primer uvedli »socialistični akord«, katerega rezultat je bil, da so delavci nekaj mesecev zaslužili komaj 1600 do 1800 din, torej znatno manj kot pred uvedbo akorda.

Ko sta nekoga dne slučajno prišla v to podjetje predsednik Republiškega odbora sindikata kovinarjev Kvas Jakob in tajnik KO kovinarjev v Mariboru, tovarnik Maks Zdravec, so delavci sami zahtevali sindikalni sestanek, ker so ostro obsodili akord, kakršnega sta uvedla bivši direktor in tehnični vodja v podjetju. Postavlja se torej vprašanje: kje je bila sindikalna organizacija, da so morali delavci sami zahtevati sindikalni sestanek, medtem, ko se večina sindikalnih funkcionarjev za vse kritike akorda ni dosti zmenila in so samo priganjali delavce k večji proizvodnji.

Vse to bi bilo še nekoliko opravičljivo, če ne bi sindikalna organizacija v tem podjetju dobivala zadostne pomoči od nadrejenih sindikalnih forumov. Na KO kovinarjev v Mariboru so mi dejali, da nudijo največ pomoči prav tej sindikalni organizaciji. Toda namesto, da bi člani upravnega odbora sindikalne podružnice redno hodili na sestanke, seje itd., največkrat neopravičeno izostajajo. V zvezi s slabim političnim in organizacijskim delom naj omenimo še naslednji dogodek:

V zadnjem času so začele nekatere delavke v medsebojnih odnosih uporabljati nemški jezik. Zaradi tega so bile tri delavke, med katerimi je tudi članica delavskega sveta Verboštova, odpuščene. Kakšen pa je postopek pri odpovedi članom DS? Vsem mora biti končno jasno, da imajo člani DS mandat in da jih torej brez njihovega predhodnega privoljenja oziroma zahteve sindikalne organizacije, ki jih je izvolila, uprava podjetja ne more odpustiti. Toda v industriji kovinskih izdelkov so šli mimo tega. Uprava podjetja je enostavno odpovedala službo Verboštovi, ne da bi se o tem prej posvetovala s sindikalno organizacijo. Ko je tajnik KO tov. Zdravec zahteval od direktorja podjetja pojasnila o tem primeru, mu je ta odgovoril, da se je posvetoval s partijsko organizacijo v podjetju.

Zaradi pomanjkanja prostora ne bomo več navajali dejstev, ki dokazujejo nedelavnost sindikalne organizacije industrije kovinskih izdelkov v Mariboru.

Sindikalnemu svetom

Potekel je rok volitev delegatov za II. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije. Opozarjamo sindikalne svete, ki v smislu danih navodil še niso sporočili Glavnemu odboru imena izvoljenih delegatov, da to čimprej storijo.

FLRJ je rok za opravljanje izpitov podaljšal do konca septembra s tem, da se tudi pritožbeni postopek konča do dne 31. oktobra. To priliko za pridobitev pravice priznanja visoke kvalifikacije je treba še v tem času izkoristiti, da bi kasneje, ne bilo posledic, ki izvirajo zgolj iz nezainteresiranosti prizadetih pa tudi sindikalnih organizacij in upravnih odborov podjetij, ki niso vodili o tem računa in so njihovi delavci zato ostali neprevedeni.

strijе kovinskih izdelkov v Mariboru. Na koncu le še nekaj splošnih ugotovitev. V industriji kovinskih izdelkov so dosegli v zadnjih mesecih, od kar imajo novega direktorja pomembne uspehe v proizvodnji. Toda kot je v proizvodnji direktor, dober voditelj, je v političnem pogledu slaba sindikalna organizacija. Zaradi nedelavnosti in nekritičnega odnosa do svojega dela in premajhnega občutka odgovornosti do članstva, sindikalna organizacija pač ne more zahtevati, da jo bo upošteval upravni odbor oziroma delavski svet.

Precej krivde za tako stanje v podjetju nosi tudi partijska organizacija. Čeprav je v tovarni zaposlenih nekaj sto delavcev, ima celica KP komaj 12 članov, ki pa so večinoma nameščenci. Le ti tako ljubosumno čuvajo svoje »funkcije«, da sploh ne razpravljajo o sprejemu novih članov oziroma kandidatov v KP. Mimogrede povedano bi teh lahko našli v podjetju precej. Razumljivo, da sklepajo KP prav zaradi tega naletijo pogostokrat pri članih na nekaj podzavestni odpor. Delavci se le preveč zavedajo, da so odripani od vodstva podjetja. To še posebno zato, ker so tudi v upravnem odboru večinoma samo nameščenci.

Čas je že, da se sindikalna organizacija v podjetju končno zave svoje vloge. Treba je povečati politično delo v kolektivih, ki ga doslej skoraj ni bilo. Vse nedelavne in neodgovorne člane upravnega odbora sindikalne podružnice je treba nemudoma zamenjati z ljudmi, ki bodo opravljali svoje funkcije v sindikatu z dobro voljo in z občutkom odgovornosti. Samo tako lahko kolektiv industrije kovinskih izdelkov pričakuje, da bo dosegel kakšne pomembnejše uspehe.

ALI JE TO PRAV?

»V to, kar imata vidva v upravnem skupaj, se pa sindikat ne bo vtikal,« je dejal odpuščeni uslužbenki predsednik sindikalne podružnice.

Upravnik lokalnih podjetij na Vrhniki je pred časom odpovedal službo nameščenci v »Krajevni kovinarski delavnici« na Vrhniki. Vzrok službene odpovedi, kot je napisano v odloku, je zmanjšanje administrativnih moči. Po odpustu omenjene uslužbenke pa je bil na isto mesto nameščen neki delavec-kovač, ki se je pred odpovedjo omenjeni nameščenci v podjetju ponesrečil in izgubil eno oko.

Odpuščen nameščeni, ki je že priletna, je po odpustitvi iz podjetja ostala nezaposlena, izgubila je živilsko nakaznico in ker nima nobenih drugih sredstev, je tudi življenjsko ogrožena. V takem stanju se je obrnila po pomoč k predsedniku sindikalne podružnice v podjetju, tov. Volču, od katerega je povsem upravičeno pričakovala potrebnih napolit in nasvetov. Tov. Volč pa je bil mnenja, da sindikat ni poklican mešavati se v zadeve, ki jih imata »med seboj« omenjena nameščeni in upravnik lokalnih podjetij in ji je svetoval, naj se pač pomeni s tovarišem upravnikom kar sama.

Kakšen pouk nam daje ta primer? Prvič, sama utemeljitev službene odpovedi ni pravilna. Odpuščeni tovarišici

Zadnji tedni so bili za Kremelj zares neoprijetni. Najprej Gromsko kljub vsej dramatičnosti svojega nastopa ni opravil prav nič v Šan. Franciscu in japonska mirovna pogodba je bila podpisana tak, kot je je predlagal anglo-ameriški naert. Se več — med navzočimi delegacijami ni bilo niti ene — razen seveda treh kominformističnih, ki bi podpisu nasprotovali. Celo Indija je končno sprejela svoje prejšnje radikalno stališče. Položaj na azijskem kontinentu je odšel v glavnem le še zolike zameten, kolikor ga zapleta položaj na Koreji.

Ta teden je prinesel — za mnoge zares nepričakovano — med tremi zahodnimi državami o nemškem prispevku k obrambi zahodnega sveta. V Washingtonu je bila tudi premaganja doslej največja ovira — francosko nasprotovanje ponovni nemški obožitvi. Nekateri krogi so v zvezi s francoskim stališčem pričakovali, da se bo diskusija nekoli nemškega vprašanja precej zavlekla. Toda Schuman je mirno povedal in celo predlagal organizacijo nemške obožitve v obliki sodelovanja nemških divizij v bodoči evropski vojski, kot to predvideva Plevenu naert. Francija se je vedno upirala, da bi Nemčija lahko imela vojaške enote v velikosti divizije in se je zavzemala za manjše taktične enote (combat team — neke vrste pojačeni pehotni polki).

ZAKAJ JE FRANCIJA SPREMENILA SVOJE STALIŠČE O NEMSKEM VPRASANJU?

Kakšni so razlogi za ta nenaden francoski preobrat? O tem je mnogo komentirali. Mnogi se rešujejo z enostavnim zatrdilom, da je Schuman pač ravnal v evropskem duhu. Mi se zadržavamo, da je ta »evropski duh« sestavljen iz številnih političnih in ekonomskih interesov, ki izhajajo iz različne gospodarske strukture posameznih evropskih držav. Zahodna Evropa pač se vedno ni samostojna gospodarska enota. Odnosa je torej od ZDA, ki podpirajo izvedbo vojaško-gospodarskih načrtov v evropskih državah. V tem je treba iskati tudi vzrok francoske kapitalizacije v nemškem vprašanju, ki je ostala največje optimiste prijetno presečenila.

Je pa še drugi vzrok nenadne spremembe francoskega stališča. To je skupna ožgrenost evropskih držav pred sovjetsko napadalnostjo, ki se manifestira v številnih pogledih. Menimo, da bo Francija za svojo popustljivost v Washingtonu zahtevala na zasledanju Atlantskega sveta, ki se vrši v Otaavi, ustrezne protikompensacije, t. j. povečanje ameriške in kanadske vojaške in gospodarske pomoči.

NEMČIJI POSTOPOMA VRAČAJO SUVERENOST IN NEODVISNOST

Sporazum treh zunanjih ministrov zahodnih velesil predvideva vzporedno z vključitvijo Zahodne Nemčije v atlantski obrambni sistem tudi postopno spremembo odnosa med tremi zahodnimi velesilami in Zahodno Nemčijo. Zunanji ministri so se sporazumeli, da bodo zamenjali okupacijski statut s posebnim pogodbenim pravilnikom.

ki bo dajal zahodnomemski vladi precejšnje pravice. Kljub 6 let po vojni smo torej priča ponovnega nemškega oboževanja. Zahodna država snubijo stare in izkušene nemške vojske in jim v zameno dajejo svobodo in suverenost. Ali se ne vračajo usodni dnevi izpred druge svetovne vojne.

PRED PADCEM PERZIJSKE VLADE?

V Perziji se ni položaj še prav nič izpremenil. Mosadegov vladar še vedno trmasto vztraja pri svojem stališču. Teheranska vlada je v svoji politiki do Anglije še do nedavnega uživala vso podporo perzijske javnega mnenja in posameznih političnih strank ter skupin. V zadnjem času pa je opozicija povečala protivladno delovanje. Tako je bilo na primer ustanovljenih več britanskih strank, ki obtožujejo Mosadeza, da ni izkoristil vseh možnosti za doseg sporazuma za Anglijo. Celo v teheranskem parlamentu je precej poslancev protivi vladi. Kje je vzrok tega nenadnega preobrata v mišljenju perzijskega ljudstva?

Eden izmed osnovnih ciljev nacionalistične stranke, ki jo vodi Mosadeg je bila nacionalizacija iranske petrolejske industrije. Ker je ta zahteva odgovarjala tudi težnjam najsijskih iranskih množic, je bil zakon o nacionalizaciji z navdušenjem sprejet pred mesec. Perziji so takrat očito pričakovali, da bo Anglija takoj sprejela vse njihove zahteve. Toda v Londonu ne samo da niso sprejeli perzijskih ultimativnih predlogov, ampak so podvezli tudi vrsto učinkovitih gospodarskih represalij proti Iranu. Če upoštevamo, da tvorijo glavno postavko v perzijskem državnem proračunu dohodki od prodaje nafte, nam ni težko razumeti vzrokov za tako gospodarsko stagnacijo, ki vlada v državi. Toda Mosadegov vladar kljub temu ni popustila niti za las.

Teheranska vlada je skušala nevtralizirati angleške gospodarske in politične ukrepe s pogodbi o prodaji nafte CSR, Poljski, Afganistanu in nekaterim drugim državam. Toda kljub vsemu je perzijska proizvodnja nafte še vedno v padcu. Razumljivo je, da je bil v takem položaju Mosadeg prisiljen poslati Angliji ultimatum, v katerem jo poziva, naj v 15 dneh obnovi porajanja, v nasprotnem primeru pa bo s silo izgnal preostale angleške strokovnjake, ki čuvajo rafinerijo v Abadanu.

Toda London molči. Anglija si je v zadnjih mesecih uspešno pridobila nova tržišča nafte. Pomen perzijske nafte je v angleškem gospodarstvu stopil na drugo mesto. Glavni vzrok angleškega stališča pa je nedvomno ta, da v Londonu čakajo na padec Mosadegov vladar — do katerega, kakor opajo, bo kmalu prišlo. Brž ko se bo to zgodilo, bo prišla na krnilo Perzije nova vlada, ki bo Angliji verjelo, da bo prijetno razpoložena. Seveda bi bilo v takem položaju tudi ogrožena za obnovo pogajanj med obema državama mnoge bolj urodno.

Kakšen bo nadaljnji razvoj položaja v Perziji je težko reči. Drži pa, da je prišel anglo-perzijski petrolejski spor v tisto fazo, ko nujno zahteva rešitev in to v najkrajšem času.

RAZPIS

Glavni odbor Zveze sindikatov Slovenije pripravila enotedenski seminar »O sodobnih gospodarskih vprašanjih pri nas« za vse bivše gojence sindikalne šole pri Centralnem odboru Zveze sindikatov za Jugoslavijo in sindikalne šole pri Glavnem odboru Zveze sindikatov za Slovenijo. Seminar bo sredi novembra t. l. v Dvorski vasi pri Radovljici na Gorenjskem.

Vsi absolventi omenjenih sindikalnih šol, izjemoma pa tudi tisti odborniki sindikalnih organizacij, ki sicer teh šol niso obiskovali, pa so sicer proučevali gospodarska vprašanja in sedaj žele sodelovati v razpravah na seminarju, naj se pisмено ali osebno prijavijo do 15. oktobra t. l. pri Tajništvu Glavnega odbora Zveze sindikatov za Slovenijo.

V prijavah naj kandidati navedejo naslednje podatke: Ime in priimek, katero izmed obeh šol je obiskoval in kdaj (če ni bil slušatelj sindikalne šole, pa naj navede, kako je sicer proučeval gospodarska vprašanja; uspeh, ki ga je kandidat dosegel v šoli; kraj sedanjega prebivališča in sedanja zaposlitev in eventualna odgovornost v vodstvu sindikalne organizacije.

Kandidati si morajo za čas seminarja izposlovati pri vodstvu podjetja ali ustanove, v kateri so zaposleni, enotedenski brezplačni dopust. Tajništvo Glavnega odbora Zveze sindikatov za Slovenijo pa jim bo za čas seminarja povrnilo izgubo na zaslužku, potne stroške iz kraja bivanja do Radovljice in nazaj. Vsi slušatelji bodo imeli tudi brezplačno stanovanje in hrano v Dvorski vasi.

Tajništvo Glavnega odbora Zveze sindikatov za Slovenijo bo tiste prijavljene tovariše, ki izpolnjujejo temeljne pogoje za sprejem v seminar, pravočasno, najkasneje pa do 31. oktobra, obvestilo podrobneje, glede začetka seminarja in podobno.

Vabimo vse gojence omenjenih sindikalnih šol, da se v čimvečjem številu odzovejo temu pozivu!

Iz pisarne Tajništva Glavnega odbora Zveze sindikatov za Slovenijo

Udeležba delavcev na dobičku v kapitalističnih podjetjih

Ogledimo si poprej nekoliko oblike in načine izplačevanja dela dobička, kot so se doslej uveljavile v nekaterih kapitalističnih podjetjih.

Predstojanja k sistematični udeležbi na dobičku naj bi bile vse vrste delavskih skladov, vsako podjetje, vsako darilo za poseben napor, še celo vse dotacije podjetja v bolniško blaginjo, podporni fond, pokojninski fond, fond za izgradnjo stanovanj itd. Vendar v teh primerih še ne moremo govoriti o nekem novem sistemu, ker je v večini primerov dotiranje temelji na posebnem, vsaki volji podjetnika in razpoložljivim finančnim sredstvom in je neposredna povezava — uspešneje delo — večji dobiček — prihrate.

Amerikanci definirajo udeležbo na dobičku kot »sistem, v katerem zagotovi delodajalec delavcu poleg dobrega plačila in redne zaposlitve še neki dodatek, ki se izplačuje v gotovini, ali na nalaga kot hranilna vloga delavca v banki in je odvisen od osebnega uspeha delavca in prosperitete podjetja.« Vsako podjetje, ki se odloči za novi sistem nagradjevanja ima seveda svoje posebne, včasih prav zanimive prieme. V nekem podjetju imajo pravico do udeležbe na dobičku samo tisti delavci, ki so bili skozi vse leto zaposleni v tem podjetju. Kdor zapusti delo, ali je odpuščen, ne dobi ničesar. Ves letni dobiček izplačujejo naenkrat, obdobje pa stalno določeno za poseben fond, iz katerega izplačujejo delavcu ob upokojitvi približno šestletni zaslužek.

Neko drugo podjetje ne izplačuje delavcem v denarju. Delavci sami svoj delež v podjetju, dobi pa zanj delnice, ki se obrestujejo po 5% (torej pravzaprav obližarje) in jih ob izstopu iz podjetja lahko proda. Priporočil bi, da se na splošno daje prednost izplačilo v gotovini. Delnica oz. obližarja daje pravico le do nekega določenega, omejenega dohodka, neposredna korist ni tako otipljiva in je tudi ni mogoče vedno novčeviti.

Delež, ki se razdeli med delavce, določi neka firma tako, da iz celotnega dobička, ki pride za delitev v postve, izplača najprej dividende delničarjem, nakar se preostanek razdeli med delavce in delničarje po ključu 2:1. Delež delavcev se v nadaljnjem deli proporcionalno na višino mezd.

Originalna je tudi delitev po delovnih urah, ki so jo uvedle nekatere ameriške firme. Razlika v kvalifikaciji in v manjšem ali večjem doprinosu k uspehu podjetja pride po njihovem mnenju do izraza v različnih mezdah, medtem ko je dobiček uspeh celotnega kolektiva in naj bo zato delovni čas edino merilo njegove razdelitve. Firme objavljajo mesečne bilance in pri slabih rezultatih prikazujejo, za koliko bi se lahko delež dvignil, če bi se povečala proizvodnja in dosegel večji prihranek na materialu.

V splošnem razlikujejo v Ameriki direktno in indirektno udeležbo na dobičku. Pod direktno razdelitvijo razumejo izplačila na osnovi mezd, razdelitve delnice in prejem dividend, medtem ko je indirektna udeležba, zajeta v dotacijah raznim fondom, ki so namenjeni delavcem, zvišanju (tudi znižanju), če gre za sodelovanje na izgubi mezd, pa tudi kapitalno sodelovanje pri podjetju neodvisno od dobička.

Primeri iz ameriške industrije so tipični. V večini in manjšini spremenjanih in prilagoditvi evropskim pogojem in mentaliteti se vedno bolj uveljavljajo v številnih kapitalističnih podjetjih.

Ne smemo sicer podcenjevati materialnih ugodnosti, ki so z udeležbo na dobičku zagotovljene delavcem, kadar se moramo vprašati, ali se raven delavca na ta način in v teh pogojih lahko bistveno zboljša. Kdor nekoliko pozna tehniko bilanciranja v kapitalističnih podjetjih, bo vedel, da prikazani dobiček nikoli ni dejanska razlika med izkupičkom podjetja in proizvodnimi stroški (vštevši vse javne davke in pridatke). Z ustvarjanjem tih rezerv, previskih obresti obratnih naprav, z zaračunavanjem, previskih obresti na tuji in lastni kapital in drugimi knjigovodskimi prilemi lahko lastnik oziroma upravni odbor v okviru pozitivnih zakonskih predpisov prikáže čist dobiček v poljubnem iznosu. Znaní so n. pr. čezmerni odpisi investiranega kapitala v času konjunktive, da o funkciji tih rezerv ne bomo govorili. Mar naj delavce verjame, da so bili vsi ti ukrepi nujni in služijo edinoletni prosperiteti podjetja. Ali se mu ne valjuje misel, da gre kapitalistom pri tem le za nekaj drugega, kakor za resnično blagostanje delavcev?

Delavce nima vpliva na poslovno delo podjetja. Kot lastnik določenega dela delnice ima pravico glasovati na zborih delničarjev, vendar je lužurno misliti, da bo s svojimi zahtevami proti lastnikom večinskih paketov »raj dosegl. Razen tega delavce praktično ne dobi delice, temveč obližarje, ki mu sicer nosijo določen dohodek, odvzeta pa jim je klasovna pravica in s tem tudi iluzija o sodelovanju in upravljanju podjetja.

Sličnost med našim novim sistemom in prakso v kapitalizmu, ki je podana največ v samem pojmu udeležbe na dobičku, je v resnici samo formalna. Oba sistema sta v bistvu diametralno različna. Delavce v kapitalizmu sicer lahko doseže zvišanje mezd, razne druge ugodnosti, vendar se ne more celoten sodelavec življenjskem nivoju in do neke mere celo sodelavec (z omejeno udeležbo) odločanja pri upravljanju privatnega podjetja, ne more pa upati, da bodo imeli ti uspehi kolikoli trajen značaj. Se več, Prepričan je lahko, da se bo ob prvem resnem poslabšanju konjunktive umetno ustvarjeni socialni mir nenadoma porušil in bo časovno zadržani antagonizem med delom in kapitalom izbruhnil še z večjo silo na dan. V kateri fazi odloča je kapitalist. Njemu pa so lastni interesi nosiljo določen dohodek, odvzeta pa jim je klasovna pravica in s tem tudi iluzija o sodelovanju in upravljanju podjetja. Sličnost med našim novim sistemom in prakso v kapitalizmu, ki je podana največ v samem pojmu udeležbe na dobičku, je v resnici samo formalna. Oba sistema sta v bistvu diametralno različna. Delavce v kapitalizmu sicer lahko doseže zvišanje mezd, razne druge ugodnosti, vendar se ne more celoten sodelavec življenjskem nivoju in do neke mere celo sodelavec (z omejeno udeležbo) odločanja pri upravljanju privatnega podjetja, ne more pa upati, da bodo imeli ti uspehi kolikoli trajen značaj. Se več, Prepričan je lahko, da se bo ob prvem resnem poslabšanju konjunktive umetno ustvarjeni socialni mir nenadoma porušil in bo časovno zadržani antagonizem med delom in kapitalom izbruhnil še z večjo silo na dan. V kateri fazi odloča je kapitalist. Njemu pa so lastni interesi nosiljo določen dohodek, odvzeta pa jim je klasovna pravica in s tem tudi iluzija o sodelovanju in upravljanju podjetja.

Ali so roditeljski sestanki na srednjih strokovnih šolah potrebni?

Mnogi so še danes mnenja, da so roditeljski sestanki na srednjih strokovnih šolah nepotrebni, da so nujni le za starše otrok, ki obiskujejo osnovno šolo ali nižje gimnazije. Uspehi in vzgoja dijakov na srednjih strokovnih šolah so pokazali, da to ni res. Vsi vemo, da so vzgojni in učni problemi na vseh naših šolah žgoči in nujni, prav tako tudi na srednjih strokovnih, kjer je ob tretji redovalni konferenci padlo tudi 75% dijakov ali celo več.

Res je, da vseh vzgojnih in učnih problemov ne bomo mogli uspešno rešiti na roditeljskih sestankih, pač pa le-ti lahko k temu veliko pripomorejo. Danes, pri demokratizaciji naše uprave, tudi šolske, je potrebno, da tudi ljudske množice, konkretno starši, sodelujejo pri reševanju vzgojnih problemov. Nekateri starši se žal tega še dovolj ne zavedajo.

Zadnje čase opazimo in občutimo vsi, da operativna zahteva res strokovno zrele, disciplinirane, zveste in poštene kadre, da slabe odpušča, oziroma postavlja na manj odgovorna in slabše plačana mesta. Če hočemo dvigniti naš življenjski standard, morajo voditi naše gospodarstvo strokovno in politično zreli kadri. Socialistično načelo pravi: »Vsakemu po njegovih sposobnostih in delu.« Da bi izboljšali strokovno in splošno izobrazbo naših srednjih strokovnih kadrov, smo uvedli štiriletno šolanje na nižji gimnaziji in srednjih strokovnih šolah. Do sedaj so vstopili na srednje strokovne šole dijaki, ki so končali malo maturo na nižji gimnaziji po triletnem šolanju in nato posejali zopet le tri leta srednje strokovno šolo, kar odgovarja šestim razredom gimnazije. Razumljivo je, da taki dijaki zaradi prenizke predizobrazbe na nižji gimnaziji in zgoščenega pouka na srednji strokovni šoli, niso mogli pridobiti zadovoljivega splošnega in strokovnega znanja, poleg tega pa, ker so maturirali s sedemnajstim letom starosti, niso bili dovolj zreli za važne strokovne naloge v operativi. Ta problem smo obravnavali tudi na roditeljskem sestanku na Gradbenem tehnikumu, katerega se je udeležilo preko 250 staršev. Vsi starši so odobrvali ukrep šolske uprave in Sveta za gradnje in komunalne zadeve, da se za študente tretjega letnika, ki so strokovno premalo zreli, odpre v šolskem letu 1951/52 četrty razred, kjer bodo dijaki pridobili še manjkajoče strokovno znanje in večjo splošno izobrazbo. Strokovno, dobri dijaki pa bodo pripuščeni k zrelostnemu izpitu. Nekateri starši so bili celo mnenja in so želeli, da naj tudi dijaki, ki bodo pripuščeni k maturi, nadaljujejo študij v četrtem letniku.

Poleg tega smo na roditeljskem sestanku obravnavali kampanjsko učne, katerega sicer ne bomo mogli kar čez noč odpraviti, vendarle omejitve s pomočjo staršev. Dalje so nekateri starši ugotovili, da dijaki ne morejo postati ravnodušni pri nenadnih obratih — radikalnih spremembah glede potreb po tehniških kadrih in dodeljevanju štipendij. Pravilniki, ki odločajo višino štipendije, oziroma štipendije sploh, naj dobijo že vsaj kolikor toliko ustaljene smernice.

V prvih razredih imamo vsako leto nekaj dijakov, ki se odlikujejo s pridnostjo in poletom pri študiju. V drugih letnikih pa ta delovni polet redno popusti, v tretjem pa se pretvori v avtomatski študij s parolo: »Glavno, da nekako zlezem skozi!« Vzroke temu nezdravemu pojavu je treba iskati v ustroju šole, to je v preobilici predmetov, saj je v nekaterih razredih do 18 predmetov, med njimi 12 strokovnih. Vsak predavatelj forsira svoj predmet kot važen, dijak pa ne more vseh predmetov temeljito obvladati, zato si misli: »Glavno da dobim pozitivno oceno!« Zato je tako malo prav dobrih in odličnih dijakov. Na gimnaziji je v tem pogledu boljše. Danes moramo dati operativni tip splošnega tehnika, ki se naj šele v operativi specializira. Seveda pa je dolžnost operativne, da tehnika-pripravnik v pripravniški dobi usposobi za določeno specializacijo, ker šola ne more in ni nikdar usposabljala tehnika, ki bi bili takoj in 100% uporabni. Tudi tu so starši poudarjali, kar se čisto slisi, da so tehniki, ki prihajajo iz šole, slabi. Žal, da se operativna svojih vzgojnih nalog pri tehnikih-novincih marsikje premalo zaveda. Poglejmo resnici v oči in vprašajmo se, ali so starejši tehniki in inženirji bili takoj uporabni v produkciji? Vsak pošten tehnik in inženir bo priznal, da mu je šola dala le osnove, praksa v pripravniški dobi in tudi kasneje pa to, kar mu je manjkalo.

Prav tako smo na roditeljskih sestankih obravnavali vedenje naše mladine, v šoli in zunaj nje, primere kriminala, apatičnost, mlačnost, neperspektivnost itd. Starši so spoznali vzgojno vrednost roditeljskih sestankov, živahno so posegali v diskusijo ter so po skupnem sestanku individualno zanimali pri razrednikih in predmetnih profesorjih za učne uspehe in vzgojne pomanjkljivosti svojih otrok. Starši so prišli na roditeljski sestanki iz raznih krajev Slovenije in ni jim bilo žal niti časa, niti stroškov, ker se zavedajo svojih nalog pri vzgoji. Prav gotovo je, da bodo ti vzgojni posveti staršev s šolsko upravo in s profesorji rodili uspehe v vzgojnem in učnem pogledu. Na roditeljski sestanki so prišli tudi vzgojitelji iz internata, da so starše obvestili tudi o življenju dijakov v internatu. Mladinski funkcionarji pa so pojasnili staršem kakšno vlogo ima mladinska organizacija pri vzgoji mladine.

V letošnjem šolskem letu je šolska uprava priredila tri roditeljske sestanke, ki so vsi uspeli. — M.

postati ravnodušni pri nenadnih obratih — radikalnih spremembah glede potreb po tehniških kadrih in dodeljevanju štipendij. Pravilniki, ki odločajo višino štipendije, oziroma štipendije sploh, naj dobijo že vsaj kolikor toliko ustaljene smernice.

V prvih razredih imamo vsako leto nekaj dijakov, ki se odlikujejo s pridnostjo in poletom pri študiju. V drugih letnikih pa ta delovni polet redno popusti, v tretjem pa se pretvori v avtomatski študij s parolo: »Glavno, da nekako zlezem skozi!« Vzroke temu nezdravemu pojavu je treba iskati v ustroju šole, to je v preobilici predmetov, saj je v nekaterih razredih do 18 predmetov, med njimi 12 strokovnih. Vsak predavatelj forsira svoj predmet kot važen, dijak pa ne more vseh predmetov temeljito obvladati, zato si misli: »Glavno da dobim pozitivno oceno!« Zato je tako malo prav dobrih in odličnih dijakov. Na gimnaziji je v tem pogledu boljše. Danes moramo dati operativni tip splošnega tehnika, ki se naj šele v operativi specializira. Seveda pa je dolžnost operativne, da tehnika-pripravnik v pripravniški dobi usposobi za določeno specializacijo, ker šola ne more in ni nikdar usposabljala tehnika, ki bi bili takoj in 100% uporabni. Tudi tu so starši poudarjali, kar se čisto slisi, da so tehniki, ki prihajajo iz šole, slabi. Žal, da se operativna svojih vzgojnih nalog pri tehnikih-novincih marsikje premalo zaveda. Poglejmo resnici v oči in vprašajmo se, ali so starejši tehniki in inženirji bili takoj uporabni v produkciji? Vsak pošten tehnik in inženir bo priznal, da mu je šola dala le osnove, praksa v pripravniški dobi in tudi kasneje pa to, kar mu je manjkalo.

Prav tako smo na roditeljskih sestankih obravnavali vedenje naše mladine, v šoli in zunaj nje, primere kriminala, apatičnost, mlačnost, neperspektivnost itd. Starši so spoznali vzgojno vrednost roditeljskih sestankov, živahno so posegali v diskusijo ter so po skupnem sestanku individualno zanimali pri razrednikih in predmetnih profesorjih za učne uspehe in vzgojne pomanjkljivosti svojih otrok. Starši so prišli na roditeljski sestanki iz raznih krajev Slovenije in ni jim bilo žal niti časa, niti stroškov, ker se zavedajo svojih nalog pri vzgoji. Prav gotovo je, da bodo ti vzgojni posveti staršev s šolsko upravo in s profesorji rodili uspehe v vzgojnem in učnem pogledu. Na roditeljski sestanki so prišli tudi vzgojitelji iz internata, da so starše obvestili tudi o življenju dijakov v internatu. Mladinski funkcionarji pa so pojasnili staršem kakšno vlogo ima mladinska organizacija pri vzgoji mladine.

V letošnjem šolskem letu je šolska uprava priredila tri roditeljske sestanke, ki so vsi uspeli. — M.

»TISKANINA« je največ storila za izboljšanje kakovosti blaga

Kolektiv tovarne »Tiskanina« v Kranju je letos krenil v svoji proizvodnji po novi poti. Delavci »Tiskanine« hočejo čim bolj zadovoljiti potrošnike in že vnaprej izdelovati blago, ki bo vsakemu po volji. Izdelali so bombažaste tkanine v najnovjših vzorcih. Tkanine z najnovjšimi vzorci so poslali na zagrebški velesejem, te dni pa jih je prodajala tudi poslovavnica »Sukno« v Ljubljani. V poslovavnici so imeli posebno knjigo, kamor so kupci vpisovali svoje želje, predloge ali priporočila. Pripombe bodo v »Tiskanini« napotile za bodoče delo. Kolektiv »Tiskanine« ve, da bo v bodoče dobro gospodaril le tisti, ki bo ustrezal željam potrošnikov in zato je krenil na to pot. Seveda je tovarna lahko storila to šele sedaj, ko ima zaradi novih gospodarskih ukrepov bolj svobodne roke

in ji ni treba delati vse po natančno predpisanim planu. »Tiskanina« je bila v prvem polletju med najboljšimi kolektivi. V soboto popoldne je direktor Glavne direkcije tekstilne industrije tov. Bole predal podjetju prehodno zastavo LRS in denarno nagrado. Tov. Bole je rekel, da »Tiskanina« ni dobila zastave toliko zaradi planskih uspehov, marveč, ker je v tekstilni industriji največ storila za izboljšanje kakovitete.

V podjetju so v prvem polletju proglasili 475 udarnikov. Med najboljšimi delavci so vsakakor delavke Varl, Križaj, Šter in Černivec, ki so si naslov udarnika priborile že 27-krat. Na svečanosti so se delavci spomnili tudi stavke tekstilnih delavcev pred 15 leti

ZALOG — NAJBOLJŠA POSTAJA V DRŽAVI

Zaloški železničarji so prejšnji teden praznovali svojo veliko delovno zmago, ko so kot najboljši postajni kolektiv v državi prejeli prehodno zastavo Zvezne vlade. Okrasili so postajo in dvorano za družnega doma, kjer so pripravili svečan sprejem zastave, združen s kulturnim programom in tako že na zunaj pokazali, da taka zmaga ni majhna stvar. Borba tega kolektiva, ki se pri zastarelih tehničnih napravah ob vsakem vremenu, podnevi in ponoči, bori za izvedbo dnevnih nalog, ni lahka.

Po besedah šefa postaje, ki je zbranim analiziral delo in napore kolektiva ves čas po osvoboditvi ter probleme in težave, ki jih je moral kolektiv premagovati, je direktor ljubljanske železniške direkcije v imenu glavne direkcije jugoslovanskih železnic izročil predsedniku delavskega sveta zastavo in ob tej priliki poudaril pomembnost delovnih zmag naših kolektivov v današnjem boju za socializem spričo neprestane sovražne gonje in zastrahovanja SZ in njenih satelitov in dal priznanje zaloškemu kolektivu, ki z vsakim letom dosega boljše rezultate.

Zaloški železničarji so že med okupacijo dali nešteto dokazov politične zavesti in bili v prvih vrstah borcev za svobodo, po osvoboditvi pa so se z veliko vnemo lotili obnove porušenega ranžirnega kolodvora ter ga uredili in osposobili za promet. Prevozne naloge niso bile majhne in so rasle iz leta v leto. Premikalne brigade z približno dvajsetimi ljudmi so dnevno predelale do 1400 vagonov v 30 ali več sestavljenih ali razstavljenih vlakov. Če bi tehnična ureditev naprav do-

puščala hitrejšo manipulacijo bi na 25 premikalnih tirih v dolžini okrog 20 km napravili še več in bo treba misliti pri rastočem prometu na preureditvi tirnih naprav. Parola premikalnih brigad je bila — napraviti vse, da ne bo zastaja in zatrapanosti postaje. Zato so morali ob močnem dotoku tovora napeti vse sile, da so uspeli. Požrtvovalno delo dokazuje tudi 68 udarnikov (kolektiv dele nekaj manj) kot 200 ljudi), med katerimi je več 5-, 6- in 7-kratnih.

Tekmovalni polet, ki je zajel ves kolektiv, in vsakoletni uspehi, ki so jih dosegali in jim dali novih pobud za zboljšanje delovnega procesa, so prinesli kolektivu zares častne rezultate. Povprečno obremenitev tovornih voz so dosegli 141 odstotkov, t. j. 1154 na vlak, plan nakladanja voz pa presegli za 75%, s tem pa tudi izpolnili plan statične obremenitve z 99,2%. V borbi za rednost prometa so dosegli 99% plana pri potniških vlakih in 94% pri tovornih vlakih. Tudi plan zadrževanja voz so presegli za 4%, kar je za tako ranžirno postajo velik uspeh. Slabih pokazateljev v Zalogu nimajo in več kot 50% članov kolektiva zasluži ime najboljših delavcev, saj niso izvrševali samo dnevnih nalog, temveč so se lotili tudi prostovoljnega dela in zgradili 177 m dolg in pomožni popravilni tir. Poleg tega so udeležujejo tudi v kulturnoprosvetnem delu, predvsem v SKUD »Tine Rožanc«. Zato so prejeli tudi od direkcije že drugič prehodno zastavico in so sklenili, da jo bodo še tretjič, tako da ostane v njihovi trajni lasti. Skratka, delo zaloških železničarjev res zasluži veliko priznanje Zvezne vlade. —b

Nase kulturno življenje

DELAVSKA KNJIŽNICA

Te dni so bila dokončana zadnja dela pri reorganizaciji Delavske knjižnice v Ljubljani. Leta se je namreč iz starih prostorov bivše Delavske zbornice preselila v »Delavski dom«, kar so ji omogočili naši sindikati, z Glavnim odborom in Krajevnim sindikalnim svetom, ki se za to veliko kulturno dejanje nista ustrašila stroškov. Pod vodstvom upravnika Avgusta Vizintina je bila urejena izposojevalnica, dvorani za germanske in romanske jezike ter za slovanske jezike, knjižovoznica, ki bo samo letos prevezala 5000 knjig, študijska knjižnica s čitalnico in upravni prostori.

bo omogočil bralcem, da si bodo že izpisali knjige, ki bi jih radi brali. Najtežji problem knjižnice je v tem, da ne more dobiti inozemske literature. Zadnje inozemske knjige datirajo že deset let nazaj, čeprav je velikansko popraščevanje po novi angleški in nemški literaturi. Kako bo knjižnica rešila to vprašanje, je težko odgovoriti. Morda bodo naše tovarne, ki jim je zdaj omogočeno, da si pridobivajo devize, naklonile delček deviz knjižnici kot podporo za njeno posebno kulturno delovanje — morda bo tudi naša ljudska oblast kako priskočila na pomoč, saj je vendar nujno, da se de-

dhala in Undsetov. Mladina pa predusmem posega po Jacku Londonu, Jurčiču, Sienkiewiczju, Julesu Verneu in Andersenu.

Ko smo si ogledali nove prostore, smo se ogledali tudi pri upravniku Avgustu Vizintinu. Po razgovoru nam je povedal še tole:

»Edino borbo, katero izgubljam, je borba z bralci. Nekateri knjige neradno vračajo, drugi pa sploh ne. Mnogo čita teljev pa je, ki na knjige sploh ne pazijo. Zgodit se celo, da izposodimo knjigo dva krat, trikrat — in že mora iti v knjigo veznico, s čimer je odtegnjena čitateljska skema krogu, obenem pa nam zviša upravne stroške. Tega problema mi ne moremo rešiti, če ga ne bodo pomagali rešiti bralci sami, ki naj bi se zavedali, da so vse knjige naša skupna last in je zato treba nanje paziti kot na svojo lastno imovino. Le na ta način nam bo omogočeno redno in vestno delovanje. Pri hranjenju nam bodo ogromni stroški, z denarjem pa, ki ga bomo s tem prihranili, bomo kupili nove knjige!«

Pokazal nam je cele kupe raztrganih zamazanih, razcefranih knjig, ki čakajo na roke knjigoveza. Ne bodo jih mogli zvezati niti v dveh letih. In ves ta čas te knjige ne bodo v prometu!

Knjižnica je zdaj odprta vsak dan po poldne od 4. do 7., pa še posebej ob popoldnih, sredah in petkih od 10. do 12. dopoldne. Naše člane sindikatov opozarjamo na to najmodernejše urejeno knjižnico pri nas — opišejo naj se, hero na — saj s tem ne razvijajo samo svoje obzorja, temveč s svojim znanjem dopolnjujejo cilje naše skupnosti, s tem pa posredno pomagajo pri graditvi socializma v svoji domovini.

Novo brošure o zaščiti dela

Zaščiti dela posvečajo sindikati zelo veliko pozornost. Že večkrat se je soočili z nalogah, ki jih imajo v zadnjih letih, ko so se številni ljudje sodežela vključili v proizvodnjo.

V večini primerov je nepazljivost vzrok, večih in manjših nesreč, ki se na žalost večkrat pripetijo in to prav pri delavcih, ki so se šele vključili v proizvodnjo. Seveda skrbimo predvsem za to, da so stroji pravilno zaščiteni, vendar moramo hkrati skrbeti za pravilno spoznavanje raznih varnostnih in drugih ukrepov, ki jih mora vsi strani skrbeti za to, da bo prišlo do čim manjšega števila poškodb. Naša Zvezna vlada je izdala že vrsto predpisov o zaščiti dela in spoznavanju teh in le naloge odbornikov, temveč vsakogar, ki dela pri strojih. Obstaja pa tudi literatura, katere namen je opozoriti delavce na vsi pomanjkljivosti in v zadnjem času na založbo »Glas Radija« pri Glavnem odboru Hrvatske izdala nekaj pomembnih brošur, ki jih spodaj navajamo:

Ing. S. Jenik: O sigurnosnim merama pri radu s parnim kotlovanom — Zaščita očiju pri radu — Dr. O. Maček: Pravilno in nepravilna rasvjeta pri radu — Dr. O. Maček in ing. Vučković: Sprečevanje nezgoda od el. struje — Zaščita rada u rudnicima — Vilim Bukšec: Zaščite meru u gradjevinarstvu — Ing. A. Badalović: Zaščite mjere pri obradi metala — Zaščite me mjere pri radu s polj. strojevanja — Dr. O. Maček: Opasnost od prašine u poduzecu — Zaščita pri radu s kiselinama i lužinama — Ing. B. Iveković: Zaščita rada u kamenolomima.

Čeprav so brošure v hrvatsčini, bodo kljub temu koristno služile našim ljudem v tovarnah. Cena je nizka in kolikor presega narodelo 3000 din. odobri založba 15% popusta. Priporočamo našim podružnicam delavskega sveta, da si te brošure naročijo. Posebno velja to za stroke, katerim je namenjen opis zaščitnih ukrepov pri delu.

Del izposojevalnice v Delavski knjižnici

Knjižnica ima danes čez 45.000 knjig, ne vstevši študijske, ki ima zdaj čez 3000 knjig socialnega, politično-ekonomskega, delavske organizacijskega itd. značaja. Zdal je knjižnica zunanje urejena. Urejuje se pa tudi notranje: vse knjige se na novo katalogizirajo po decimalni klasifikaciji, t. j. po problematiki, ki jo knjige obravnavajo, na pr. leposlovje ima številko 8, ki ima svoje podštevilke za epiko, liriko, dramatiko itd., nakar bo izdan sistematičen, moderen katalog, ki

lovni ljudje seznanijo s tekočo svetovno literaturo, strokovno in umetnostno.

Knjižnica ima zdaj čez 20.000 članov, od katerih so na prvem mestu nameščenci in študentje, na drugem pa šele delavci in drugi. Mesečno izposodi 9000 do 11.000 knjig, pri čemer je zanimivo, da bralci berejo predvsem (kar se tiče naše literature): Finžgarja, Bevka, Tavčarja, Cankarja, iz svetovne pa: L. Tolstoja, A. Tolstoja, Gorkega, Flauberta, Dostojevskega, Balsaca, Dickensa, Nexčija, Sten-

SLOVENSKE ZALOŽBE V POČASTITEV JUBILEJA SLOVENSKE KNJIGE

Naša knjiga je naš ponos in zato je razumljivo, da smo stiri stoletnice slovenske knjige počastili prav z izdajo nekaterih pomembnih knjig, ki so pred tem praznikom prišle na knjižni trg. Nekaj knjig bo sicer šele v kratkem izšlo, vendar bodo tudi te, skupaj z že izdanimi tvorile zaključeno celoto knjig, izdanih v počastitev jubileja slovenske knjige.

Kot prvo naj omenimo knjižico, v kateri je Slovenski knjižni zavod izdal esej pokolnega dr. Franceta Kidriča: »Primož Trubar«. Ta oris Trubarjevega življenja in dela ter dobe, v kateri je nastala prva slovenska knjiga, je po besedah Kidriča izšel leta 1908. Takrat je ta spis tudi izhajal v celjskem časopisu »Domovina«, ni pa bil kasneje nikoli ponatisnjen. Za sedanjí jubilej slovenske knjige je založba naprosila dr. Kidriča, naj spisi priredi za nov natis in izpopolni z doznanih zadnjih let. Toda te načrte je preprečila Kidričeva smrt. Da delo, ki je zelo pomembno za našo kulturno zgodovino, vseno izda, je založba poverila orlobo teksta dr. Mirku Ruplu, ki je svoje naloge v kratkem času uspešno opravil ter napisal knjižici tudi uvod. Tako smo dobili za praznik naše knjige poljudno pisan esej o začetku slovenske književnosti pa tudi o Kidriču, ki je v celoti del svoločne znanstvenega dela posvetil prav raziskovanju slovenske protestantske književnosti.

Druga knjiga, posvečena jubileju nosi naslov: »Cvetnik naše reformacijske misli«. Uredil jo je Boromir Gerlanc, izdala pa Državna založba Slovenije. To knjižico je prvotno Republiški odbor za proslavo 400-letnice slovenske knjige namenjal izdati kot brošuro, ki naj bi vsebovala različno gradivo, potrebno prirediteljem proslav ob prazniku slovenske knjige. Toda ko je bilo gradivo zbrano, se je pokazalo, da bo bolj koristno izdati knjižico v takem obsegu, s tako vsebino in v taki obliki, kakor jo imamo sedaj na našem knjižnem trgu. Cvetnik naše reformacijske misli je odlično opremljena knjiga s tehtnim uvodom profesorja Slodnjaka, z obširnimi opombami in seveda bogate vsebine. Glede na to, ima knjiga tri dele. Prvi del vsebuje odlomke iz razprav naših znanstvenikov o Primožu Trubarju, o drugih protestantskih pisateljih ter sploh o dobi reformacije. Z odlomki iz svojih del so zastopani: Dr. Kidrič, dr. Prizajeti, dr. Murko, Edvard Kardelj, dr. Rupil ter še nekateri proučevalci začetka slovenske književnosti. Drugi del knjige vsebuje nekaj najbolj značilnih odlomkov iz del naših protestantskih pisateljev. Tretji del Cvetnika pa obsega odlomke iz leposlovnih del naših pisateljev in to odlomke, ki obravnavajo dobo reformacije na slovenskem ozemlju. Objavljeni so odlomki iz pripovednih del Jurčiča, Tavčarja, Prežlica in drugih.

Stiri stoletja slovenske knjige je posvečena tudi izdaja Cankarjevega izbrancega dela, katerega prva knjiga je pred kratkim prišla na naš knjižni trg. Ta okusno opremljena knjiga, vezana v platno in natisnjena v prozi nekoliko do leta 1900. Jedro pesemskega dela predstavljajo pesmi iz Erotike, črtice in novele, ki se enako kot pesmi vrste po času nastanka. Prozo zaključuje daljši tekst »Popotovanje Nikolaja Nikiča«. Nekako v sredo pa je urednik vstrelil »Vinteko«. Na koncu je 90 strani opomb z delom, objavljenim v knjižici ter urednikova beseda o zasnovi celotnega izbrancega dela Ivana Cankarja. V tej spremeni besedi pravi urednik Boris Merhar, da se po osvoboditvi nikakor še nismo dovolj oddolžili največjemu slovenskemu pisatelju — Ivanu Cankarju, zlasti še, ker je izdaja njegovega zbrancega dela že davno razpredana. Zato zaslužijo odločitev Cankarjeve založbe, da izda izbrano delo Cankarja v desetih delih, vse priznane. Seveda je imela založba zlasti pa urednik, pri tem težavno nalogo, kajti ni bilo lahko pripraviti Cankarjevo delo, ki je precej obsežno, v desetih knjigah, ne da bi hile pri tem zabrisane bistvene poteze Cankarjevega ustvarjanja. Urednik si je pri tem pomagal tako, da je izpustil vsa dela, ki se bodisi po motiviki ali ideološki pomisljajo na tuje dela, ki so zaradi simbolike manj umiljiva. Večji poudarek je dal tudi dramam in kritičnim ter polemičnim spisom, ki bodo v izdaji sorazmerno močneje zastopani kot pa pripovedni spisi. Bo pa celotna zbirka urejena kronološko tako, da bodo pesmim sledile črtice in povesti, tem pa drama, kritični in polemični spisi. Celotna izdaja bo prirejena tako, da

bo razumljiva in dostopna najširšemu krogu bralcev. Na to pa kaže tudi velika naklada — 8000 izvodov — s čimer bo gotovo ustrezno vsem, ki se zanimajo za Cankarjevo delo.

Končno naš omenimo, da bo v počastitev stiri stoletnice slovenske knjige, izšla še razprava dr. Vladimira Schmidta pod naslovom: Pedagoško delo protestantov na slovenskem v XVI stoletju. S. R.

Novo gledališče v Ljubljani

Kmalu pu osvoboditvi se je pokazalo, da je ljubljanska drama premajhna, kajti vse predstave so bile dan z dnem razpredane. Premnogo ljudi sploh ni prišlo na vrsto, da bi si ogledali to ali ono delo — delovno ljudstvo je imelo vrata gledališča odprta na stežaj, kar je po tolikih dolgih letih izražalo. Pokazala se je potreba po novem gledališču.

In tako je Mestni ljudski odbor s svojim poverjeništvom za znanost in kulturo sklepal, da prav zaradi omenjenega vzroka omejuje svoje lastno gledališče, ki naj bi bilo še poleg tega namen, da vzajemno z dramo ustvari komorni teater, ki naj bi hodil svojo, nova pota in gojil moderna dela in s tem razbremenil dramo, ki naj bi se posvetila klasični. Ta teater naj bi si nadel nalogo, da utira nova pota tako v načinu igranja, v igralskem izrazu, v inscenaciji itd., kakor tudi v repertoarju, kjer naj bi se predvsem posvetil komediji.

Zato je bilo ustanovljeno Mestno gledališče, katerega upravno in umetniško vodstvo je prevzel Jože Tiran. Gledališče je ponabito k sodelovanju ne le še prizkušene igralce, temveč se je obrnilo tudi na amatere, ki so imeli veselje in talent do igranja — in tako se je v začetku sezone 1949-1950 formiral ansambel iz vrst amaterejev in začetnikov, ki so morali opraviti advicijo pred 15 člansko komisijo gledaliških strokovnjakov. Prijavilo se jih je nad 100 iz vseh krajev Slovenije in iz vseh poklicev — od teh pa jih je komisija sprejela 20. Ko je bil tako postavljen temelj igralskega kadra, so bili še dodeljeni iz ljubljanske drame publikoni igralci: Janez Albreht, Jože Lončina in Metka Bučarjeva — iz Maribora pa so prišli France Presetnik, Miro Veber in Majda Škrbinškova.

Od takrat do danes je odpadlo nekaj prizvzetih igralcev, zato pa je gledališče sprejelo 3 absolvente igralske akademije in člana partizanskega gledališča in sedanje ljubljanske drame Poldeča Dežmana, poleg teh pa še 3 amatereje, tako da danes gledališče obstoji iz 16 igralcev, 8 igralk, upravnika Jožeta Tirana in tajnika Bronja Bopelina, na svojo lastno željo pa se mu bo pridružila še znana dramska umetnica Vladoša Simčičeva.

Gledališče je poklicno. Vzdržuje ga izvršni odbor Mestnega ljudskega odbora po svojem poverjeništvu za znanost in kulturo. Spoločita se je borilo z velikimi težavami, posebno v boju za lastno dvorano. Mestni ljudski odbor je odločil takrat, da preuredi v namen Mladinske dvorane, ki je bila dolga leta zaradi nemogočega odra popolnoma neizkoriščena. Pri adaptiranju so nastale številne težave, predvsem zaradi nabave materiala, pridobitve delovne sile, zaradi stanovanjskega problema itd., kar je imelo za posledico, da pravzaprav še danes niso dokončana, čeprav je igralski kolektiv napravil čez 8000 prostovoljnih delovnih ur.

pri čemer je priskočila na pomoč te še igralski kolektiv Senjakovskega odra — in nihče drugi. Zdal je potrebno urediti še urviske na odru, električno instalacijo in nekaj manjših zaključnih del — kar pa ovira te žava z nabavo potrebnega materiala.

Igralski kolektiv pa ta čas ni počival. Za hitrejši razvoj igralcev je gledališče pred 15 dni predmetno letajo, na katerem so predlagali manj stirokovnjaki: Vera Adlešičeva, Anton Bajc, France Brenk, Maks Furjan, Filip Kumbartec, Fran Lipah, Milko Mahnič, Marija Nanobcek, Anton Ocvirk, Stevan Suhi, Fran Stianec, Valens Vodušek itd. ki so skušali te seznaniti z govorno tehniko razvojem našega jezika, filmom, smukno njem, razvojem družbe, zgodovino slovenskega gledališča, dramsko igrjo, evropskega drama, ritmičnega gimnastiko, umetnostno zgodovino, glasbo itd., poleg tega pa je šlo delalo 4 dela, ki jih je tudi interno uprizorilo, in sicer: A. N. Ostrovskega »Nevidno« režiji Marije Naborker, Kristine Brenkove »Machno in pastorko« v režiji avtorice, A. B. Lesagea »Komedija« Turcaret v režiji Janeza Senjaka in A. B. Prichetta igra »Prišli so pred neko mesto« v isti režiji. Pri vseh predstavah je bilo videti dvojje: pri več velikih ljubezih in resnosti do dela vseh sodelujočih, drugič pa iskreno kolezje po pravem igralskem izrazu, kar je jamstvo, da se bo igralski kolektiv, posebno ko bo vigran, dosegel do prave umetniške višine.

Za letos, ko bo gledališče tudi, oficijalno odprto, je umetniško vodstvo postavilo repertoar: poleg še nastalih iger — raz »Nahkles« — bodo odigrali komedijo »Lop-de-vege« »Domisleno dokle« v režiji Ferda Delaka, Behrmanovo »Biografijo« v režiji Jožeta Tirana, Cankarja »Jakoba Rudo«, s isti režiji, Anonihna igra »Popotnik bre-prijlape« v režiji Jožeta Babiča iz Trsta eno mladinsko igrjo, eno slovensko noviteto, Brabecna »Gnezdec«, Gorkega »Na dnus« Prichetta »Inspektor Kličos« in se dela Wilde ja, Bahra in Simatovića.

Tako je gledališče opravilo svojo prvo potrebo. In če so nekateri hoteli — že preden je začelo delovati — da to gledališče premine, niso pomislili na dvojje: prvič, da potrebujemo svoje lastno komarno gledališče s svojimi posebnimi nalogami, drugič pa, da to novo gledališče omogoča pristop na odrske deske vsem tistim, ki imajo več pravi igralski talent, četudi nimajo diplome.

Z ansamblom, ki zdaj stoji, se je gledališče začelo vnaeti, disciplina in veselje do dela, ki ga kaže vsi igralski kolektiv pa so znani, da se bo gledališče razvilo v pravi, resni teater, ki bo dopolnjeval cilje slovenske drame — in še več; gledališče ima namen, nuditi vsem slovenskim delovnim kolektivom, tovarnam, rudnikom, kmetstvom s drugim itd. gostovanja s svojimi deli, s čimer bo našo gledališko kulturo pomsto prav v vsak kotiček slovenske zemlje.

